

BAB III

METODE PANALUNGTIKAN

Métode dina ieu panalungtikan nyaéta léngkah-léngkah keur meunangkeun informasi atawa data anu rék dijadikeun bahan panalungtikan, sarta méré gambaran keur rarancang panalungtikan anu ngawengku aturan atawa léngkah anu kudu dilakukeun. Waktu panalungtikan jeung sumber data anu satuluyna dianalisis sangkan meunangkeun data anu luyu jeung hasil panalungtikan. Ku kituna, metodé panalungtikan téh mangrupa alat bantu pikeun panalungtik dina ngaréngsékeun prosés panalungtikanana.

Numutkeun (Arikunto, 2010, kc. 351) métode panalungtikan nyaéta hiji cara pikeun meunangkeun jalan atawa meunangkeun pangaweruh keur ngaréngsékeun pasualan sacara ilmiah, sistematis jeung logis.

Pamarekan kualitatif nyaéta panalungtikan dumasar kana falsafah *postpositivisme*, anu digunakeun pikeun nalungtik hiji kaayan obyék alamiah, anu mana panalungtik jadi konci instrumen dina panalungtikan sarta téhnik ngumpulkeun datana ku cara *triangulasi* (ngahijikeun). Analisis datana miboga sifat induktif/kualitatif jeung hasil panalungtikanana leuwih condong kana ma'na (Sugiyono, 2014, kc. 15).

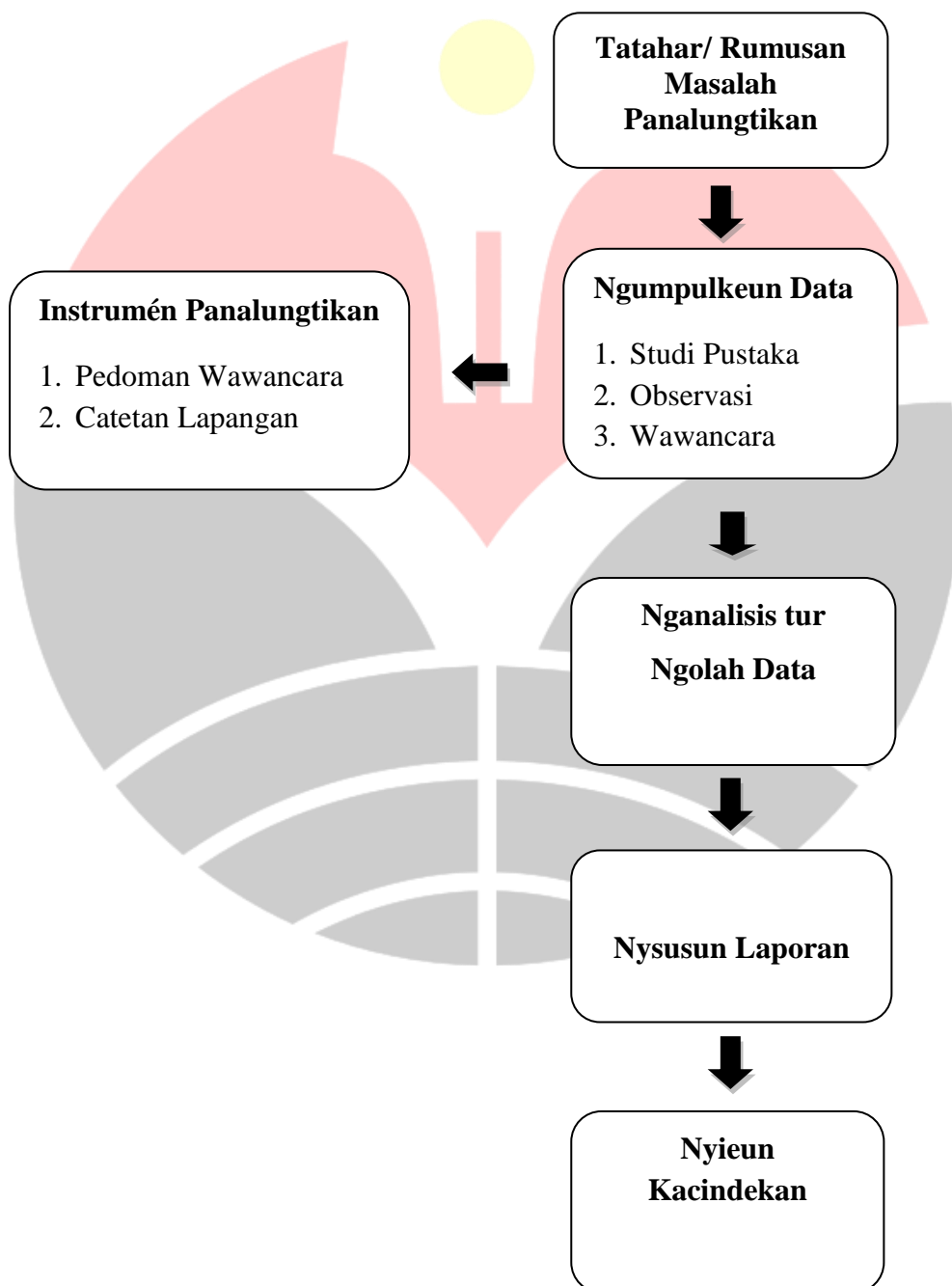
Métode deskriptif mangrupa hiji métode panalungtikan kualitatif anu mibanda tujuan pikeun ngagambarkeun réalitas hiji hal sacara objéktif nyaéta ngeunaan objék nu ditalungtik. Dina ieu panalungtikan, metode kualitatif jeung métode déskriptif dipaké pikeun ngadéskripsikeun sajarah jeung kamekaran, prak-prakan sarta tujuan jeung fungsi dina upacara hajat sasih di Kampung Naga Tasikmalaya.

3.1 Desain Panalungtikan

Desain panalungtikan nyaéta bagian anu ngagambarkeun léngkah-léngkah panalungtikan sangkan teu nyawang-nyawang kana alur panalungtikanana. Desain panalungtikan digambarkan dina bagan ieu di handap.

Bagan 3.1

Désain Panalungtikan

3.2 Sumber Data jeung Lokasi Panalungtikan

3.2.1 Sumber Data

Sumber data dina panalungtikan nyaéta sumber data anu dicangking. Sumber data dina ieu panalungtikan bisa mangrupa data lisan atawa tulisan (Arikunto, 2010, kc. 172). Anapon Sumber data dina ieu panalungtikan ngagunakeun sumber data lapangan ku cara wawancara langsung ka narasumber, nyaéta kuncén, punduh adat jeung palaku aktif dina lumangsungna upacara hajat sasih di Kampung Naga Tasikmalaya.

Sumber data utama dina kualitatif nyaéta kecap jeung paripolah anu diwewegan ku data tambahan saperti dokuméntasi, nurutkeun Lofland (dina Moleong, 2012, kc. 157). Lian ti éta, ogé maké sumber data pustaka nyaéta jurnal-jurnal sarta buku anu aya patalina jeung kampung adat atawa Kampung Naga, di antarana nyaéta Her Suganda (2006) jeung Elis Suryani (2010).

Tabél 3.1

Data Partisipan Upacara Hajat Sasih Di Kampung Naga Tasikmalaya

No	Wasta	Umur	Atikan	Pacabakan	Poto
1.	Ade Suherlin	60	SMA	Kuncén Kampung Naga	
2.	Sarya	55	SD	Tani	

Elma Elviana, 2019

UPACARA HAJAT SASIH PIKEUN BAHAN PANGAJARAN MACA ARTIKEL BUDAYA DI SMA
Universitas Pendidikan Indonesia | repository.upi.edu | perpustakaan.upi.edu

3.	Ma'un	85	SD	Tani	
4.	Enah	74	-	IRT	
5.	Ucu	58	SD	Tani	

1.4.1 3.2.2 Lokasi Panalungtikan

Lokasi panalungtikan pernahna dilakukeun di Kampung Naga, Désa Néglasari, Kecamatan Salawu, Kabupatén Tasikmalaya, Provinsi Jawa Barat. Kampung Naga téh anu jadi tempat husus cicingna masarakat Kampung Naga. Legana Kampung Naga kurang-leuwih 10 héktar (Mudzakkir, 2011, kc. 170). Dumasar tina cutatan Desa nuduhkeun yén masarakat anu cicing di Désa Néglasari nyaéta 5.558 urang anu ngawengku 2.811 lalaki jeung 2.747 awéwé.

Elma Elviana, 2019

UPACARA HAJAT SASIH PIKEUN BAHAN PANGAJARAN MACA ARTIKEL BUDAYA DI SMA
Universitas Pendidikan Indonesia | repository.upi.edu | perpustakaan.upi.edu

Désa Néglasari ngawengku opat dusun di antarana dusun Tanjakanangsi, dusun Cikeusik, dusun Sukratu jeung dusun Naga. Kampung Naga pernahna aya di belah kaléreun Kampung Nangtang Désa Cigalontang, belah kiduleun jalan ramé anu nepungkeun antara Tasikmalaya jeung Garut, belah wétaneun anu diwatesanan ku Ciwulan sarta belah kuloneun watesan wilayah antara Kampung Naga jeung Kampung Bababakan. Hiji-hijina jalan keur ngajugjug Kampung Naga ngaliwatan 435 tétécéan jalan satapak anu geus di cor ku semén jeung keusik (Suganda, 2006, kc. 16).

Gambar 3.1 Lokasi Panalungtikan

Lokasi Kampung Naga pernahna aya di tengah-tengah antara Kota Garut jeung Kota Tasikmalaya. Jarak anu kudu dijugjug sangkan nepi di ieu patempatan, lamun ti kota Tasikmalaya kurang leuwih 30 kilométer, sedengkeun lamun ti kota Garut kurang leuwih 26 kilométer. Pikeun asup ka wilayah Kampung Naga kudu ngaliwatan heula sababaraha tétécéan anu jumlahna kurang leuwih 435 (Astuti, 2016, kc. 51).

1.4.3 Kondisi Sosial Budaya Masyarakat Désa Néglasari

1) Cacah Jiwa

Data cacah jiwa di Désa Néglasari taun 2018 jumlah pendudukna aya 5.558 urang ngawengku 2.811 lalaki jeung 2.747 awéwé.

Tabél 3.2

Jumlah Cacah Jiwa Désa Néglasari Taun 2018

No	Dusun	Jenis Kelamin		Jumlah	Presentase
		L	P		
1	Tanjakanangsi	992	825	1.817	36%
2	Cikeusik	655	589	1.244	18%
3	Sukaratu	843	977	1.820	35%
4	Naga	321	356	677	11%
Jumlah		2.811	2.747	5.558	100%

Sumber Démografi Désa Néglasari 2018

2) Atikan

Masyarakat Désa Néglasari miboga atikan anu béda-béda sok sanajan masih kénéh loba masyarakat anu henteu mentingkeun diajar di sakola ku sabab kurang mikanyaho pentingna néangan élmu ti leuleutik kénéh. Ku kituna masih réa masyarakat anu teu tamat sakola atawa teu ngalaman sakola di Désa Néglasari. Di satukangeun éta masyarakat Désa Néglasari kawilang alus dina hal atikan, hal ieu téh katitén tina masyarakatna aya nu sakola ti SD, SMP, SMA, D3, S1 sarta nepi ka S2.

Tabél 3.3

Jumlah Cacah Jiwa Dumasar Atikan Taun 2018

No	Pendidikan	Jumlah			
		Lalaki	Awéwé	Jumlah	Presntase
1	Teu acan sakola	196	221	417	8,33%
2	Teu tamat SD	354	287	641	11,06%
3	Tamat SD	358	435	793	13,51%
4	Tamat SMP	529	411	940	16,61%

Elma Elviana, 2019

UPACARA HAJAT SASIH PIKEUN BAHAN PANGAJARAN MACA ARTIKEL BUDAYA DI SMA
Universitas Pendidikan Indonesia | repository.upi.edu | perpustakaan.upi.edu

5	Tamat SMA	494	344	838	15,44%
6	Tamat Akademi (D3)	313	376	689	13,06%
7	Tamat Sarjana (S1)	556	658	1.214	20,13%
8	Tamat Sarjana (S2)	11	15	26	0,86%
Jumlah		2.811	2.747	5.558	100%

Sumber Démografi Désa Néglasari 2018

3) Agama

Dumasar jumlah penduduk anu ngawengku 5.558 jiwa, sakabéh masarakat Désa Néglasari ngagem agam Islam. Hal ieu dicirian ku ayana fasilitas ibadah saperti masjid aya 4, musola 15, sarta madrasah 6 anu digunakeun pikeun sarana ibadah jeung sagala rupa kagiatan anu aya patalina jeung unsur-unsur kagamaan.

4) Pakasaban

Umumna pakasaban masarakat di Désa Néglasari ngawengku buruh tani, patani jeung dagang. Hal ieu téh ku sabab wilayah Désa Néglasari masih kénéh daérah anu dianggap jauh tina kahirupan anu modérn. Lian ti éta aya sababaraha masarakat anu miboga pagawéan kawilang hadé saperti PNS, TNI/POLRI, tukang jait, tukang nyieun kerajinan, wirausaha, buruh industri, supir jeung masarakat anu boga kahayang digawé ka luar negri pikeun nyumponan sagala rupa kabutuhan.

Tabél 3.4

Jumlah Cacah Jiwa Dumasar Pakasaban Taun 2018

No	Pakasaban	Jumlah	Presentase
1	Buruh dani	532	14,34%
2	Patani	541	14,55%
3	Tukang dagang	678	15,77%
4	Tukang nyieun kerajinan	57	5,51%
5	Tukang jait	25	1,20%
6	Wirausaha	404	13,23%
7	Buruh industri	62	6,68%
8	Supir	37	3,42%

9	PNS	150	12,82%
10	TNI/POLRI	129	11,33%
11	TKI/TKW	23	1,15%
Jumlah		2.638	100%

Sumber Démografi Désa Néglasari 2018

5) Basa

Basa anu digunakeun ku masarakat Désa Néglasari nyaéta basa Sunda, luyu jeung daérahna anu aya di wilayah Sunda. Sok sanajan réa masarakat ti luar daérah anu katalian jeung masarakat asli Désa Néglasari ngagunakeun basa anu séjén. Tapi, dina kahirupan sapopoé tangtu ngagunakeun basa Sunda salaku alat komunikasi sapopoé.

6) Sistem Kapercayaan Masarakat

Sistem Kapercayaan masarakat Néglasari luyu jeung agama anu diagem nyaéta agama Islam. Kabiasaan-kabiasaan anu geus aya ti jaman para karuhun sok dipatalikeun jeung aturan-aturan dina agama. Aya sababaraha sesepuh anu masih kénéh nyekel kana adat-istiadat anu geus dilakukeun ku para karuhun saméméhna saperti nyeungeut menyan jeung nyadiakeun sasajén dina kagiatan anu aya patalina jeung daur hirup manusa nyaéta dina acara nikahan, neukteuk tali puseur jeung kagiatan anu séjén.

7) Sistem Kakarabatan Masarakat

Di Désa Néglasari katitén hubungan kakarabatan anu kawilang alus, hal ieu téh katitén dina nalika ngalaksanakeun sagala rupa kagiatan anu aya patalina keur kapentingan séwang-séwangan atawa kapentingan keur balaréa ku cara silih bantuan jeung gotong royong, sangkan maksud jeung tujuan dina nglaksanakeun éta kagiatan téh bisa di hontal dumasar hasil anu diharepkeun.

Kagiatan gotong royong dilaksanakeun dina hal-hal anu dianggap penting keur kasejahteraan balaréa, upamana dina nalika nyieun imah sakabéh masarakat Désa Néglasari roroyongan ngabantuan anu teu mampuh nyieun imah anu layak keur dicicingan. Dina kagiatan ngajaga kaamanan anu dilaksanakeun unggal peuting saperti Ronda di unggal RT ogé masih dilaksaakeun ku masarakatna, sangkan masarakat Désa Néglasari ngarasakeun katingtriman jeung jauh tina hal-

hal jahat. Masih kénéh loba kagiatan séjénna, anu sok dilaksanakeun ku masarakat Désa Néglasari ku cara gotong royong sangkan pagawéan anu tadina beurat jadi leuwih hampang.

Tabel 3.5
Data Kampung Naga

Lokasi	Kampung Naga, Désa Néglasari, Kecamatan Salawu Kabupatén Tasikmalaya. 30km ti arah kota Tasikmalaya
Lega Taneuh	Wilayah kampung adat kurang leuwih 1,5 héktar anu teu meunang dileuwihan atawa dikurangan
Géografis	Pernahna aya di antara gawir-gawir sarta taneuh anu subur jeung tiis. <i>Tofografi</i> aréa Kampung anu gawirna kawilang notog. Padetna taneuh <i>rélatif stabil</i> jeung kaayaan taneuh subur, ku sabab kaayaan cuaca anu cukup antara panas jeung hujan
Masarakat	Jumlahna kurang leuwih 290 jiwa. 180 anu dicutat dina Kartu Keluarga (KK)
Jumlah Imah	Aya 112 imah
Agama	Ngagem agama Islam
Pakasaban Masarakat	Tatanén, ngala lauk, nyieun karajinan.

Gambar 3.2 Peta Tempat Panalungtikan

3.3 Instrumén Panalungtikan

Instrumén panalungtikan mangrupa alat atawa pakakas pikeun ngumpulkeun data panalungtikan. Instrumén panalungtikan téh bisa disebut sagala hal anu digunakeun pikeun alat keur nyangking informasi atawa data-data sangkan jadi bukti dina panalungtikan (Sukardi, 2013, kc. 121). Dina ieu panalungtikan ngagunakeun sababaraha instrumen panalungtikan nu ngarojong lumangsungna panalungtikan di antarana:

1) Kaméra

Kaméra mangrupa alat dokuméntasi anu bisa ngahasilkeun foto atawa gambar sarta vidio anu dijadikeun alat ku panalungtik pikeun bukti panalungtikan dina nyusun laporan jeung nyieun kacindekan.

2) Handphone

Handphone mangrupa hiji alat anu digunakeun dina waktu observasi jeung wawancara pikeun ngarékam hasil tanya jawab antara panalungtik jeung narasumber. Hasil tina sadap rékam éta téh bisa jadi bukti yén panalungtik ngadéskripsikeun eusi laporan dumasar kana kajadian anu nyata.

3) Pedoman Wawancara

Pedoman wawancara digunakeun ku panalungtik pikeun nungtun dina prosés wawancara sangkan nyangking data luyu jeung anu dibutuhkeun dina eusi laporan. Ku ayana pedoman wawancara panalungtik leuwih babari meunangkeun informasi sarta data anu geus disusun saméméhna dina nyieun pedoman wawancara.

Tabel 3.6
Pedoman Wawancara

Data Narasumber	
➤ Wasta	:
➤ Yuswa	:
➤ Atikan	:
➤ Pacabakan	:

No.	Pedoman Wawancara
1.	Ti iraha aya upacara hajat sasih?
2.	Naon sababna maké dingaranan upacara hajat sasih?
3.	Dina waktu iraha waé diayakeuna upacara hajat sasih?
4.	Tujuan dilaksanakeunna upacara hajat sasih?
5.	Fungsi upacara hajat sasih?
6.	Kumaha prak-prakan upacara hajat sasih?
7.	Saha anu mingpin upacara hajat sasih?
8.	Di mana lumangsungna upacara hajat sasih?
9.	Pantrangan dina waktu lumangsungna upacara hajat sasih?
10.	Lamun teu dilaksanakeun éta upacara hajat sasih naha aya mamala jeung sangsi anu kudu dilakonan atawa henteu ku warga Kampung Naga?
11.	Naha aya pakéan husus anu dipaké?
12.	Naha aya doa-doa husus dina upacara hajat sasih?
13.	Naon nu jadi alesan nepi ka kiwari masih dipaké?

Elma Elviana, 2019

UPACARA HAJAT SASIH PIKEUN BAHAN PANGAJARAN MACA ARTIKEL BUDAYA DI SMA
Universitas Pendidikan Indonesia | repository.upi.edu | perpustakaan.upi.edu

14.	Naon sababna dina upacara hajat sasih nu ilubiungna ngan saukur lalaki wungkul?
15.	Dipungkas ku kagiatan naon upacara hajat sasih téh?
16.	Iraha bakal aya ddeui upacara hajat sasih dina waktu anu deukeut?

3.4 Téhnik Ngumpulkeun Data

Téhnik ngumpulkeun data mangrupa léngkah anu stratégis pikeun panalungtikan ku sabab miboga tujuan anu tangtu dina panalungtikan nyaéta meunangkeun data. Ngumpulkeun data dina ieu panalungtikan ngaliwatan sababaraha téhnik anu dimimitan ku ngayakeun suréy kana objék anu rék dijadikeun sumber data panalungtikan. Éta bahan anu patali jeung bahan panalungtikan dikumpulkeun ngaliwatan observasi, wawancara jeung dokuméntasi (Sugiyono 2013, kc. 224).

3.4.1 Studi Pustaka

Studi pustaka dilakukeun saméméh panalungtik ngamimitian panalungtikanana ku cara néangan buku, artikel atawa gambar anu patali jeung bahan anu rék ditalungtik, sangkan meunangkeun informasi tur ngawewegan data anu luyu dina nalika ngaréngsékeun hasil tina panalungtikan.

Studi pustaka téh mangrupa téhnik ngumpulkeun data ku cara néangan buku-buku, literatur-literatur, cutatan-cutatan jeung laporan-laporan anu aya pakaitna jeung masalah anu kudu diréngsékeun. Téhnik ieu téh digunakeun pikeun meunangkeun dadasar jeung sawangan sacara tinulis anu dilakukeun ku cara diajar rupa-rupa literatur anu aya hubunganana jeung masalah anu ditalungtik (Nazir, 2013, kc. 93).

3.4.2 Téhnik Observasi

Nurutkeun Sutrisno (dina Sugiyono 2013, kc. 145) nétélakeun yén observasi mangrupa hiji prosés anu kompléks nyaéta anu diwangun ku rupa-rupa prosés biologis jeung psikologis. Aya dua anu leuwih penting dina ieu prosés observasi nyaéta panitén jeung ingetan.

3.4.3 Téhnik Wawancara

Elma Elviana, 2019

UPACARA HAJAT SASIH PIKEUN BAHAN PANGAJARAN MACA ARTIKEL BUDAYA DI SMA
Universitas Pendidikan Indonesia | repository.upi.edu | perpustakaan.upi.edu

Wawancara mangrupa hiji kagiatan anu lumangsung ku ayana komunikasi dua urang pikeun sili tukeur informasi atawa ide ngaléwatan léngkah-léngkah nanya jeung ngajawab, ku kituna bisa dikontruksikeun ma'na dina hiji topik anu tangtu. Nurutkeun Esterberg dina (Sugiyono 2013, kc. 231).

3.5 Téknik Ngolah Data

Dina panalungtikan kualitatif ngumpulkeun datana dilakukeun dumasar kana natural setting (kaayaan alamiah), sumber data primer, jeung téknik ngumpulkeun data loba kapanggih dina observasi (*participan observation*), wawancara (*in depth interview*) jeung dokuméntasi. Sabada data kakumpul, tuluy dianalisis kalawan léngkah-léngkah atawa tahapan saperti observasi, wawancara, nganalisis data jeung nyieun kacindekan (Sugiyono, 2013, kc. 225).

